

cap. vi. Ficta charitas est quae in adversitate deserit. Hoc innuere videtur, quod charitas semel habitata non amittatur. Ideo quidam in praetaxatam prosilierunt audaciam, dicentes, charitatem a damnandis non haberi, nec a quocumque habitam posse amitti: quos ratio vincit, & auctoritas. Quidam enim ad tempus sunt boni, qui postea fiunt mali, & e converso. Unde quorundam nomina Christus dicit Luc. xi. scripta in libro vitae, qui tamen postea abierunt retro, Joan. vi. Sed scripta dicit non secundum praescientiam, sed secundum praesentem justitiam, cui deserviebant: quia digni tunc illo bono erant quod habituri sunt praescienti secundum praescientiam. Unde Ambrosius (Ambrosiaster sup. cap. ix. Epist. ad Rom.), Quibusdam gratia data est in usum, ut Sauli, Judae, & illis discipulis quibus Dominus dixit Luc. x. 20. Ecce nomina vestra scripta sunt in caelis: & postea abierunt retro. Sed hoc dixit propter justitiam cui deserviebant, quia boni erant. Frequenter enim ante sunt mali qui futuri sunt boni, & aliquoties prius sunt boni qui futuri sunt, & permansuri mali; secundum quod dicentur scribi in libro vitae, & deleri.

Determinatio auctoritatum praedictarum.

Quod vero Apostolus ait, I. Corinth. xiii. 8. Charitas numquam excidit, nullatenus pro illis facit dignitatem enim charitatis ostendens, dicit eam non excidere: quia hic, & in futuro erit; sed fides, & spes evacuabuntur, & scientia. Item quod dicitur charitas numquam fuisse vera quae deserit potest, non ad essentiam charitatis refertur, sed ad efficientiam: quia non efficit charitas quae deseritur, homo minem vere beatum, nec perducit ad verum bonum. Huic etiam fonti alieni, id est damnandi, non communicant, scilicet in fine, quia non perseverant. Potest tamen hoc, & caetera quae de charitate dicta sunt, de perfecta intelligi, quam soli perfecti habent, quae semel habitata non amittitur. Exordia vero charitatis aliquando crescunt: aliquando deficiunt. Sunt enim virtutis exordia, & profectus, & perfectio: (3) quos gradus ille discernit qui parabolam illam intelligit Marc. iv. 26. Sic est regnum Dei, quod modum si jaciat homo in terra semen, & dormiat, & exurgat semen, & germinet, & crescat &c. Etsi ergo perfecta charitas sic radicata est ut amitti nequeat, incipiens tamen, & profecta amitti potest, & saepe amittitur; & dum habetur, non sinit habentem criminaliter peccare. Quod Augustinus Lib. I. homil. hom. viii. ostendit ita inquit: Quia radix omnium malorum cupiditas est, & radix omnium bonorum est charitas; simul ambae esse non possunt. Nisi una radicitus evulsa fuerit, alia plantari non potest. Sine causa (4) aliquis conatur ramos incidere, si radicem non contendit evellere.

Quare fides, spes, & scientia dicuntur evacuari, & non charitas, cum ea ex parte sit.

Advertendum etiam est, quomodo fides, spes, & scientia dicantur evacuari, quia ex parte sunt; & non charitas, cum & ipsa ex parte sit. Ex parte enim, id est imperfecte, diligimus, sicut ex parte scimus, ut ait Esychius super Leviticum Lib. I. cap. 11. Cum ergo omnne quod ex parte est, evacuatur, cur charitas excipitur, quae dicitur numquam excidere? Charitas quidem ex parte est etiam, ut saepe Sancti docent, quia ex parte diligimus nunc: & ideo ipsa evacuabitur, in quantum ex parte est, quia tollitur imperfectio, & addetur perfectio, remanebitque ipsa aucta, & actus ejus, & modus diligendi; ut diligas Deum propter se ex toto corde, & proximum tuum sicut teipsum: sed imperfectiois modus eliminabitur, Fides vero, & spes penitus evacuabuntur; scientia vero secundum actum, & modum suum, qui nunc est, non secundum sui essentiam, tollitur: ipsa enim virtus scientiae remanebit; sed alium tenebit usum, & modum.

Si Christus ordinem charitatis praescriptum habuit.

Nunc autem superest investigare, si Christus, secundum quod homo, ordinem diligendi praescriptum servaverit. Quod si est, omnem hominem sicut seipsum dilexit. Omnibus ergo vitam optavit, omnesque salvos fieri voluit. Sed non omnes salvi sunt; & ita non est factum quod optavit. Sed non est ignorandum, in eo fuisse charitatem juxta modum patriae, non viae; eumque ordinem diligendi implese qui servatur in patria, non in via. Qui enim in patria sunt, id est jam beatificati sunt, adeo justitiae Dei addicti sunt, ut nihil eis placeat nisi quod Deo placeat: ac per hoc illorum tantum salutem volunt quos Deus salvari voluit, eosque solos sicut se diligunt. Ita & Christus electos tantum sicut se dilexit, eorumque salutem optavit.

DIVISIO TEXTUS.

Postquam determinavit Magister de charitate, hic determinat de ejus duratione. Dividitur autem in partes duas. In prima parte determinat de duratione charitatis quantum ad suam essentiam; in secunda de duratione ejus quantum ad ordinem ejus, ostendens qualis in Christo fuerit, & in beatis futurus sit, ibi: Nunc autem superest investigare, si Christus, secundum quod homo, ordinem diligendi praescriptum servaverit. Prima in duas. In prima determinat de duratione charitatis; in secunda de duratione aliorum habituum, ibi: Advertendum etiam est &c. Circa primum tria facit. Primo ponit opinionem falsam quorundam, qui dixerunt, charitatem non

(3) Nicolai seu provectio. (4) Nicolai addit ergo.

posse amitti, & rationes opinionis illius. Secundo objicit in contrarium, ibi: Quos ratio vincit, & auctoritas. Tertio solvit rationes in contrarium inductas, ibi: Quod vero Apostolus ait: Charitas numquam excidit, pro illis nullatenus facit.

QUESTIO I.

Hic est duplex questio. Prima de evacuatione charitatis per peccatum, Secunda de evacuatione ejus per gloriam.

Circa primum quaeruntur quatuor. Primo. Utrum charitas semel habitata possit amitti. Secundo. Utrum aliquis possit de libro vitae deleri.

Ter-

Tertio. Utrum minima charitas possit cuilibet tentationi resistere.

Quarto. De quantitate charitatis in resurgente.

ARTICULUS I.

Utrum qui habet charitatem, possit eam amittere.

2. 2. quest. xxiv. art. 1. 1. 12.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod qui habet charitatem non possit eam amittere. Omnis enim qui habet charitatem, est natus ex Deo, quia charitas facit filios Dei. Sed omnis qui natus est ex Deo, non peccat, ut dicitur I. Joan. 1. 11. Ergo omnis qui habet charitatem, non peccat, & ita charitas semel habitata non potest amitti. Præterea: In quolibet habente charitatem est meritum vitae aeternae, quia charitas est principium merendi, ut dictum est. Sed injuste agitur cum aliquo, si non reddatur ei quod meruit, quia hoc est ei debitum. Ergo cuilibet habenti, aliquando charitatem, dabitur vita aeterna. Sed nulli dabitur vita aeterna, nisi finaliter habeat charitatem. Ergo quicumque habet charitatem, finaliter habeat eam, & ita non potest ad minus finaliter amitti, ut videtur.

Præterea: Illud quod est fortissimum, non potest vinci a debilissimo. Sed charitas est fortissima, quia est fortis ut mors, ut dicitur Cant. ult. peccatum autem est debilissimum, quia malum est infirmum, & pigrum, ut dicit Dionysius iv. cap. de divin. Nom. Ergo charitas non potest per peccatum expelli. Sed nullo alio modo potest amitti. Ergo charitas semel habitata amitti non potest.

Præterea: Radix omnis mali est cupiditas: I. Tim. vi. Sed charitas non comparatur secum cupiditate, ad minus perfecta, ut dicit Augustinus in Lib. xxxi. r. questionum, quæst. xxxvi. Ergo qui habet charitatem, non potest incidere in aliquod malum; & ita non potest eam amittere.

Præterea: Si peccatum expellit charitatem, aut peccatum quod est, aut peccatum quod non est. Sed non peccatum quod est, quia illud charitatem non superat; nec illud quod non est, quia illud quod non est, non potest agere. Ergo peccatum nullo modo expellit charitatem.

Præterea: Illud quod (1) est in minori parte, magis distat ab eo quod est in pluribus, quam ab eo quod est ad utrumlibet. Sed ex eo quod est ad utrumlibet, non potest aliquid procedere, ut dicit Commentator in II. Physic. Ergo multo minus ab eo quod est in minori parte. Sed charitas quamvis non faciat necessitatem ad bonum, ut semper fiat, facit tamen inclinationem, ut pluries fiat. Ergo non potest ille qui habet charitatem, facere malum, ad quod (2) se habet sicut in minori parte; & ita non potest peccare, vel charitatem amittere.

Præterea: Amor charitatis est fortior quam amor naturalis. Sed amor naturalis non amittitur per peccatum. Ergo nec amor charitatis.

Præterea: Charitas est major fide; & utrumque est donum Dei. Cum ergo fides non tollatur per peccatum mortale, videtur quod nec charitas. Sed contra: Apoc. 1. 4. (3) Habeo adversum te, palca, quia charitatem primam reliquisti. Ergo charitas potest amitti.

(1) Al. non est. (2) Al. non se habet. (3) Vulgata: Sed habeo adversum te, quod charitatem tuam primam reliquisti. (3) Vulgata: Qui existimat stare.

Præterea. In eo qui cadere non potest, non est necessaria cautela. Sed stanti per charitatem necessaria est cautela: I. Corinth. x. 12. (4) Qui stat, videat ne cadat. Ergo charitas potest amitti.

Præterea. David charitatem prius habuit, alias non sibi reddendam lætitiā salutarem peteret: & tamen peccavit, & charitatem amisit, quam sibi restitui petiit. Ergo charitas semel habitata potest amitti.

Præterea. Quicumque non potest peccare, habet liberum arbitrium confirmatum. Sed non omnis qui habet charitatem, habet liberum arbitrium confirmatum. Ergo aliquis habens charitatem potest peccare, & ita charitatem amittere.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod opinio ponentium charitatem non posse amitti propter suam firmitatem, est similis opinioni Socratis, qui posuit, quod habens scientiam non potest peccare propter nobilitatem, & certitudinem scientiae, ut dicit Philosophus in VIII. Ethicor. cap. 11. & ideo utriusque est similis & probatio, & improbatio, & probationis solutio. Utraque enim potissime, per experientiam improbat; probatur autem per firmitatem scientiae, & charitatis. Solvit autem Philosophus prædictam probationem de scientia per hoc quod scientia principaliter in universali consistit, operationes autem circa singularia sunt. Et ideo concupiscentia, quae in particulare bonum tendit, nisi reprimatur, deductionem scientiae universalis ad particulare impedit; considerationem scientiae in particulari operabili absorbens, & rationem, ita ut quamvis incontinentis in ferre concupiscentiae constitutus, universale recte consideret, & non tantum habitu teneat (ut quod omnis fornicatio fugienda est) tamen quando ad hoc particulare descenditur per concupiscentiam, habitus rationis recte ligato, in actum recte considerationis circa particulare homo prodire non potest. Similiter etiam charitas principaliter est circa bonum aeternum: unde facit universalem conceptionem haberi, quia nihil contra Deum faciendum est; sed quando ad particulare descenditur, tentatio aliqua inclinationem prædictam charitatis absorbet, ut dicitur est de scientia. Sed quia charitas vehementius diligit Deum quam aliqua concupiscentia diligit aliquid commutabile bonum; si aliquis affectum quem habet ad Deum, ad opus particulare extenderet, ut ad regulam operis, nunquam incidere in peccatum. Sed quia in potestate nostra est uti charitatis actu, vel non uti, cum charitas voluntatem non cogat; ideo affectio commutabilis boni prævalet, & inducit peccatum. Et propter hoc patet, quod omne peccatum est ex errore, & ex contemptu negligentia. Unde Boetius dicit (Lib. I. de consol. prosa 2.) Talia tibi contuleramus arma, quae nisi prior abjisses, invicta te firmitate tuerentur. Sic ergo homo in peccatum lapsus charitatem amittit: quia per peccatum a Deo dividitur, cum sibi alium finem constituat, cum non possint duo esse fines ultimi. Unde cum charitas habeat causam conjunctam ad Deum, statim amittit unico actu; & hoc invenitur in omnibus accidentibus quae habent causam extra subjectum: quia nihil potest permanere separatum a sua causa essentiali, sicut patet de lumine. Secus autem est de habitibus qui habent causam in subjecto: quia

quia illi totaliter non destruantur per unum actum peccati.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc intelligendum est, si velis uti gratia, per quod filius Dei est: per eam enim potest peccato resistere.

Ad secundum dicendum, quod quidam dixerunt, quod charitas nunquam meretur nisi finalis. Sed hoc falsum est: quia charitas finalis non potest dici nisi quae est in ultimo termino vitae; & tunc forte homo nihil meretur, sed dormit. Unde dicendum, quod quolibet actu charitatis meretur vitam aeternam, & efficit eam sibi debitam. Sed quando peccat, jam efficitur quodammodo alius, ut Philosophus dicit IX. Ethic. cap. 111. quia transmutatur ab eo quod erat sibi conveniens secundum naturam, ad id quod est (1) praeter naturam: & ideo non oportet quod ei reddatur, sicut etiam id quod est debitum reddi sano, non redditur furioso.

Ad tertium dicendum, quod non est ex defectu charitatis, quod a peccato vincatur, sed ex defectu habentis charitatem, quia charitate non vincitur, ut dictum est.

Ad quartum dicendum, quod cupiditas quamvis non sit in actu in eo qui habet charitatem, tamen est in radice, & potest charitatem impedire ne in actu prorumpat & quando non impeditur, tunc germinat, & charitatem expellit.

Ad quintum dicendum, quod in eodem instanti in quo peccatum advenit, charitas expellitur: & sicut illud est primum in quo peccatum esse incipit, ita illud est primum in quo charitas non esse incipit, sicut patet in naturalibus de duabus formis contrariis.

Ad sextum dicendum, quod illud quod est ad unumlibet, in quantum ex alia causa intrinseca movetur, sic determinatur ad alterum, & sic potest ab eo effectus procedere. Unde quando non est determinatum totaliter ab aliquo uno, potest etiam determinari ad oppositum: & sic ab eo quod est in paucioribus respectu ipsius iam determinati per primum, potest contrarium accidere ut in paucioribus propter aliud determinans quod est contrarium illi determinanti ut in pluribus; & sic est in proposito, quia sicut charitas, quantum est in se; ut in pluribus inclinatur ad bonum, ita affectio sensibilis inclinatur ad delectabile sensui, & ab hoc sicut ex quodam habitu inclinatur voluntas ad peccatum.

Ad septimum dicendum, quod amor naturalis est secundum voluntatem totaliter determinatam ad unum; non autem sic est de amore charitatis, nisi in illis qui iam confirmati sunt.

Ad octavum dicendum, quod per peccatum non totaliter separatur homo a Deo, quia sic esse desineret; sed quantum ad ultimam, & perfectam conjunctionem quam facit charitas. Et ideo non oportet quod fides per peccatum tollatur, sicut charitas; sicut per interpositionem nubis aer radios solis amittit, non tamen omnimodam claritatem, sicut quae est ex reverberatione, qualis etiam apparet ubi non sunt radii solis.

(1) Al. propter.

Ex EDIT. P. NICOLAI. (a) Ut ex Cassiodoro praenotata, qui sic etiam paullo plenius: *Notitia Dei qua praedestinavit ad vitam quos praescivit conformes fieri imaginis Filii sui.* (b) Nullius nomine praenotatur; sed haec eadem habet Beda.

ARTICULUS II.

Utrum liber vitae sit quid creatum.

1. Ad secundum sic proceditur. Videtur quod liber vitae sit quid creatum. Eccli. xxiv.

32. *Haec omnia liber vitae:* Glossa interlinealis, Hic liber est vetus, & novum testamentum. Hoc autem est quid creatum. Ergo & liber vitae.

2. Praeterea. Apoc. xx. 12. *Alius liber est apertus qui est vitae:* Glossa collateralis, Christus, qui tunc apparebit omnibus patens. Sed non apparebit omnibus nisi secundum humanam naturam. Cum ergo humana natura in Christo creata sit, videtur quod liber vitae sit quid creatum.

3. Praeterea. Liber, in quantum in eo scriptura fit, est receptivus extraneae impressionis. Sed res increata non suscipit peregrinam impressionem. Ergo non est quid increatum, sed creatum.

4. Item. Videtur quod sit proprium Filii. Quia Psalm. xxxix. 9. *In capite libri scriptum est de me:* Glossa: In patre, qui est caput nostrum. Sed illud in Divinitate eius caput est Pater, est Filius. Ergo liber vitae est Filius.

5. Item. Videtur quod Spiritus Sanctus. Quia Spiritui Sancto attribuitur vivificatio & in symbolo, & Joan. vi. 64. *Spiritus est qui vivificat.* Ergo cum liber vitae ordinatur ad vitam, conveniet Spiritui Sancto vel proprie, vel per appropriationem.

Sed contra. Augustinus XX. de Civit. Dei, cap. xv. *Liber vitae est praescientia Dei, quae falli non potest.* Sed praescientia est quid increatum essentiale, & appropriabile Filio. Ergo & liber vitae.

QUAESTIUNCULA II.

1. Ulterius. Videtur quod liber vitae sit respectu Dei. Psalm. lxxviii. *Deleantur de libro viventium:* Glossa: (a) Liber viventium est Dei notitia. Sed Deus de se habet maxime notitiam. Ergo liber vitae est respectu Dei.

2. Praeterea. Ipse est fons vitae cujuslibet. Si ergo est aliorum, quae habent vitam participative, multo amplius est sui ipsius, qui habet vitam originaliter.

3. Item. Videtur quod sit omnium creaturarum. Quia praescientia est omnium. Sed liber vitae est divina praescientia, ut supra dictum est. Ergo erit omnium.

4. Praeterea. Joan. 1. 3. *Quod factum est, in ipso vita erat.* Sed omnis creatura est facta. Ergo omnis creatura in libro vitae scribitur.

5. Item. Videtur quod sit etiam de malis. Luc. x. super illud: *Nomina vestra scripta sunt in caelis,* dicit Glossa: (b) Sive coelestia, sive terrestria opera, ra gesserit quis, per hoc quasi litteris annotatus, apud Dei memoriam aeternaliter est affixus. Sed gerere terrestria opera est malorum. Ergo cum nihil aliud sit liber vitae, quam reservatio divinae memoriae, videtur quod liber vitae sit etiam malorum.

6. Item. Liber vitae ordinatur ad vitam. Sed vita naturae est communis bonis, & malis; vita autem gratiae communis praescitis, & praedestinis. Ergo

QUAESTIO I.

liber vitae est malorum, & bonorum, & praedestinatorum, & praescitorum.

Sed contra. Illud dicitur esse scriptum in Deo quod habet exemplar in ipso. Sed mala, in quantum huiusmodi, non habent exemplar in ipso. Ergo non sunt ibi scripta.

QUAESTIUNCULA III.

1. Ulterius. Videtur quod nihil quod sit ibi scriptum, debeat dici inde deleri: Quia liber vitae est divina praedestinatio, ut dicit Glossa (interlinealis) Philip. iv. Sed a praedestinatione non dicitur aliquis excidere. Ergo nec a libro vitae deleri.

2. Praeterea. Liber in quo potest aliquid describi, & deleri, est mutabilis. Sed liber vitae est immutabilis, quia est quid increatum. Ergo non potest aliquid inde deleri.

3. Praeterea. Quod est secundum opinionem tantum, cum sit secundum quid, non debet enuntiar simpliciter. Sed Glossa (c) super illud Psalm. lxxviii. *Deleantur de libro viventium,* dicit, hoc accipiendum fore tantum secundum spem illorum qui se esse scriptos putabant. Ergo videtur quod non debeat dici aliquem inde deleri.

Sed contra. Exod. xxxii. 33. *Qui peccaverit mihi, delebo eum de libro meo.* Sed multi peccant. Ergo multi delentur.

Praeterea. Nullus simul est scriptus in libro vitae, & damnatus. Sed multi qui prius fuerunt scripti in libro vitae, postea damnantur, sicut patet de discipulis Christi, quibus dictum est Lucæ x. 20. *Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in libro vitae:* ex quibus tamen multi abierunt retrorsum, ut dicitur Joan. vi. Ergo aliqui qui prius fuerunt ibi scripti, delentur.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam quaestionem, quod liber vitae, de quo nunc loquimur, metaphoricè dicitur. Unde oportet quod eius significatio accipiat secundum similitudinem libri materialis; de cuius ratione videtur esse quod contineat figuras aliquas quasi similitudines aliquas illorum qui per librum illum cognoscuntur: unde & liber vitae dicitur, quia continet similitudines quibus potest cognosci vita. Non est autem sufficienter liber vitae, quasi perfectam cognitionem de vita faciens, nisi contineat similitudines de vita cujuslibet in particulari: quia cognitio in generali est imperfecta, & in potentia. Sed habere hoc modo similitudines omnium habentium vitam determinate, non est nisi divinae mentis, in qua sunt exemplaria rerum omnium propria: & ideo liber vitae non est quid creatum, sed est divina notitia de vita, non solum in generali, sed in particulari quantum ad omnes in quibus invenitur vita. Et quia notitia est essentialis, & appropriatum Filio, ideo liber vitae essentialis quiddam est in divinis, & Filio appropriatur.

Ad primum ergo dicendum, quod vetus, & novum testamentum dicitur liber vitae, quasi faciens cognitionem de vita generali, & docens praecepta quibus pervenitur ad vitam; non tamen facit notitiam de vita uniuscujusque: & ideo aliquo modo potest dici liber vitae, sed non secundum completam rationem.

(2) Al. de Deo.

Ex EDIT. P. NICOL. (c) Eadem quae supra ut ex Cassiodoro notata est.

Ad secundum dicendum, quod Christus secundum humanam naturam dicitur liber vitae, quasi exemplar universale vitae, sed non quasi similitudo particulariter faciens cognoscere vitam uniuscujusque.

Ad tertium dicendum, quod similitudines, vel figurae istius libri non sunt aliquid additum essentiali ejus: quia rationes exemplares, ut in I. Libro dictum est, sunt ipsa divina essentia: & ideo non oportet quod recipiat peregrinas impressiones.

Ad quartum dicendum, quod Pater dicitur caput libri, id est Filii, secundum quod liber appropriatur Filio.

Ad quintum dicendum, quod quamvis vita approprietur Spiritui Sancto, tamen notitia de vita appropriatur Filio.

SOLUTIO II.

Ad secundam quaestionem dicendum, quod liber vitae dicitur notitia Dei. Quia autem liber proprie est illorum quorum notitiam facit per figuras, & similitudines existentes in libro; ideo illorum solum notitia dici potest liber quae cognoscit Deum per similitudinem. Mala autem non cognoscit Deus per similitudines existentes malorum in se, sed cognoscuntur per modum privationis. Similiter etiam Deus seipsum non cognoscit per similitudinem sui ipsius, sed per hoc quod sibi secundum essentiam suam praesens est. Unde neque notitia quam habet de seipso, neque notitia quam habet de malis, potest dici liber vitae, nisi de malis poenae, in quantum sunt justa, & bona, secundum quod dicitur liber mortis. Vita autem inter bona computatur: unde oportet quod liber vitae intelligatur respectu vitae quae in creaturis invenitur. Et quamvis Deus habeat notitiam de vita naturae, & gratiae, & gloriae (unde respectu cujuslibet dictarum vitarum posset dici Dei notitia liber vitae) tamen perfecta ratio vitae non invenitur nisi in vita gloriae, quae permixtionem mortis non patitur: & ideo liber vitae secundum propriam sui acceptionem est notitia Dei quam habet de vita gloriae a scientia Dei, quae est de temporalibus, & aeternis; & a praescientia, quae est de bonis, & malis; & etiam a praedestinatione, quia praedestinatio proprie de futura est, & providentia directionem in finem importat, cum sit propositum miserendi. Sed liber vitae simplicem notitiam de vita importat, & non determinat aliquod tempus: unde scripti in libro vitae dicuntur & qui vitam habent, & qui habituri sunt.

Et per hoc patet solutio ad omnia objecta.

SOLUTIO III.

Ad tertiam quaestionem dicendum, quod liber vitae, ut dictum est, est notitia Dei de vita gloriae alicujus hominis. Res autem aliqua dupliciter habet esse, scilicet in se, & in sua causa. In se quidem est simpliciter, in causa autem sua habet esse secundum quid. Causa autem gloriae est gratia, sufficiens quantum in se est: unde qui habet gratiam, habet jam vitam gloriae secundum quid. Cognitio ergo de vita gloriae alicujus habetur (2) a Deo dupliciter. Uno modo in quantum Deus scit ipsam vitam